

agit, verum etiam repugnat eum non agere; prout repugnat ipsum agere et operari cum sola gratia sufficienti, quæ destituta est hac prædeterminatione tanquam conditione essentiali ac necessaria ad agendum et operandum.

Ideo vero hic gratiæ motus prædeterminatio nuncupatur, quia antecedit consensum, non prioritate durationis sive temporis, inquit Gonetus, sed duntaxat naturæ seu causalitatis et dependentiæ (1). Physica autem dicitur, non quod forma naturalis sit, prosequitur idem Auctor, seu per modum naturæ ad unum determinans (absit), sed quia ex propria essentia et ab intrinseco est efficax, independenter a quocumque creato consensu, quod est esse physicum theologice, non philosophice (2).

Quare juxta hoc systema in omni opere salutari hic ordo seu processus concipitur: 1° datur gratia sufficientis, quæ confert posse velle et agere; 2° gratia efficax, quæ voluntatem physice prædeterminat, præbetque velle et agere, cum sit motus applicans ad actum potentiam illam, quam contulerat gratia sufficientis; 3° consensus et gratia concomitans.

Sed illico adversæ partis Theologi insurgunt: Nonne per physicam hanc prædeterminationem funditus libertas evertitur? Nequaquam, reponunt Thomistæ, dummodo confugiatur ad sensum, ut aiunt, compositum et divisum. In sensu composito, id est, præsentate gratia, seu supposita collatione hujus gratiæ, impossibile utique est hominem non agere. cum gratia efficax per physicam prædeterminationem includat ipsum actum; implicat autem idem simul esse et non esse. In sensu tamen diviso et absolute homo potest non agere, ut qui actu sedet, repugnat eum non sedere, potuit tamen non sedere (3).

In proprii systematis subsidium proferunt Thomistæ illa omnia Scripturarum oracula, in quibus gratiæ efficacia commendatur. Ex gr. Ezech. XXXVI: *Dabo vobis cor carneum*, etc. Philipp. II: *Deus est, qui operatur in nobis et velle*, etc. aliæque ejusmodi superius commemorata.

Ex Patribus adducunt omnia illa testimonia, in quibus illi omne bonum nostrum Deo referunt acced-

(1) In *Clypeo Theologiæ Thomisticæ*, edit. sexta Lugd. 1681, tom. I, disp. IX, quæ est *De concordia libertatis cum decreto prædeterminante*, art. v, § 1, n. 66.

(2) Ibid. n. 67.

(3) Cfr. Gonet. l. c. art. IV, § II et seqq. Quidam recens auctor scribit: *Hæc distinctio (de sensu diviso et sensu composito) aliquanto subtilior est; sed perspicua, ut fallor, reddetur, ubi fiat comparatio voluntatis determinatæ a Deo cum voluntate se ipsam determinante ad mentem adversariorum. Jam vero fingamus, voluntatem se ipsam propriis viribus efficaciter determinare ad amorem; certe in sensu composito fieri non potest, quin amet; alias esset efficaciter determinata ad amorem, ut supponitur, et non esset, quia illa determinatio, quæ non habet effectum, efficaciter dici non potest; libera nihilominus dicitur voluntas sic determinata, quia potest non amare in sensu diviso et absolute. Eodem plane modo etiam efficaci gratia in sensu composito non potest esse actus contrarius; alias sequeretur, eandem gratiam non esse efficacem; potest tamen esse in sensu diviso et absolute, quod ad libertatem sufficit.*

ptum. Communiunt præsertim suum systema auctoritate S. Augustini et S. Thomæ. Ex S. Augustino quidem ea loca proferunt, in quibus S. Doctor gratiæ efficaciam extollit, quæque nos retulimus in objectione secunda superioris prop. Ex S. Thomæ illud inter cetera adducunt, quod scripsit S. Doctor. p. 1, q. 111, a. 2: *Solus Deus efficaciter potest movere voluntatem, Angelus autem et homo per modum suadentis*. Hæc porro doctrina, inquit, falsa esset in hypothese de motione tantum morali, et non physica et propria; cum et Angelus et homo possint nos non solum exterius, sed etiam interius hortando, rogando, terrendo et persuadendo moraliter movere (1). Quod demum omne dubium removet circa hujus systematis veritatem, aiunt, sunt ipsæ orationes, quibus Ecclesia Deum rogat, ut nostras ad se rebelles compellat voluntates (2).

His positis, concludunt in hoc systemate primæ causæ, nempe Dei, influxum apprimè patefieri ac supremum Creatoris dominium in suas creaturas, statui præterea et commendari humilitatem, quandoquidem homini nihil supersit, in quo gloriatur, juxta Apostoli sententiam: *Quid habes, quod non accepisti?* In hoc enim systemate et bona voluntas, et potentia, et actus, et consensus, et operatio a sola gratia repeti debent (3).

Adversæ tamen partis Theologi reponunt: 1° Nihil adjumenti ex ejusmodi systemate haberi ad optatam gratiæ et libertatis conciliationem; irao simplicem catholicæ fidei doctrinam, qualis in Synodo Tridentina declarata est (4), longe majori claritate fulgere, dum ea in hoc systemate caligine potius involvitur. 2° Videri sibi hoc ipsum systema nimis accedere ad Novatorum placita (5) ac Jansenistarum, quo factum est, ut Novatores et Jansenistæ sæpe sub hac veluti veste, licet per injuriam, se contexerint (6). 3° Sane, subdunt, si subtilior hujus prædeterminationis physice disquisitio instituatur, planum sit, reipsa hominem sub tali prædeterminatione absolute non posse non velle, aut aliter agere ac operari quam id, ad

(1) Alia cfr. apud Did. Alvarez, in op. *De auxiliis divinæ gratiæ*, disp. XXI, edit. Rom. p. 608 et seqq.

(2) In orat. seer. Dom. IV post Pentecost.

(3) Cfr. inter ceteros pro hac sententia pugnantem præter Gonetum loc. cit. Did. Alvarez, op. cit. disp. LXXXIII et seq. præsertim XXI; Th. de Lemos, *Panoplia gratiæ*, tom. I, tract. IV, *De sensu composito et diviso*; tom. III, pag. 1, tract. IV, *De concursu Dei prævi influente, prout nomine physice prædeterminationis exprimitur*; tom. VI, tract. IV, *De auxilio divinæ gratiæ efficaci*. Hi enim uberrime de hoc argumento scripserunt. Cfr. etiam *Historiam de auxiliis* P. Serry, vol. in fol.

(4) Sess. VI, cap. 6.

(5) Ita Bellarminus, *De grat. et lib. arbit.* lib. I, cap. 12, n. 8 et 9. Ast immerito, ut inferius dicemus.

(6) Ita Jansenius, *De grat. Salvat.* lib. VIII, cap. 1 et 2, aliæque passim post ipsum. Cfr. de hoc argumento P. Livinus Meyer, præfationem in vol. I *Hist. contror. de auxiliis* art. IV, *De mutua Jansenistarum in prædictos Thomistas benevolentia*; et art. V, *Jansenistarum erga Thomistas amicitia simulata*. Quos palam laudant, etiam inter se vident atque continent. Ubi ad-

quod determinatur, cum ipsa includat actum ipsurum que efficiat, imo producat ac faciat voluntatis flexum; quemadmodum e contra ea destitutus impossibile intrinsece et essentialiter est, ut homo velit, agat et operetur, ea ratione qua sine alis fieri nequit, ut quisquam in altum se attollat ac volet. Hinc actum prorsus esse inferunt de gratia, quæ vere sit sufficientis; si enim nomen permutes, in quoniam, essentia rei ac natura spectata, differt gratia sufficientis Thomistarum prædeterminatione physica destituta, ut postulat ejus conceptus, a gratia parva Jansenistarum? 4° Hinc patefaciunt ea omnia incommoda, quæ ex eo profluunt: neminem scilicet operari posse aliter, quam quomodo operatur; impossibilia esse Dei præcepta iis omnibus qui ea non servant; quandoquidem ideo non servant, quod physica prædeterminatione destituti sint; sicut enim hæc instructos impossibile est, imo implicat homines præcepta non servare, ita implicat eadem servari ab eis, qui illa destituti sunt; quam insuper nec optare, nec velle, nec impetrare possunt, cum hi omnes actus conferantur ab ipsa prædeterminatione physica. Hæc aliæque ejusmodi non pauca incommoda enumerant, quæ quisque per se mente revolvare potest (1).

Pergunt deinde ad eliminanda, quæ ad hoc systema sive cohonestandum sive adstruendum afferuntur. Etenim, aiunt, nihil prorsus confert ad illius defensionem subtilis distinctio inter sensum compositum et sensum divisum. Quid enim sibi sibi vult illud in sensu composito, nisi præsentate gratia non posse hominem agere nisi id, ad quod prædeterminatur? Verum cum adstruitur libertas, adstruitur præcise sub gratiæ motione; quid refert, si in sensu diviso, nempe absente gratia, possit aliter agere (2)? Cum tamen Conc. Tridentinum, cap. V, doceat hominem posse gratiam respicere: *Quippe qui, inquit, illam et abjicere potest*.

Perperam porro Scripturarum ad Patrum auctoritates adducuntur ad idem adstruendum systema, quod ab utrisque plane nimium differt. Scripturæ enim et Patres infallibilem quidem gratiæ efficaciam adstruunt; ast nusquam hanc efficaciam infallibilitatem a physica prædeterminatione repetunt; imo eam prorsus eliminant in iis omnibus locis, in quibus peccatores arguunt, quod gratiæ Dei eos convertere adnitenti restiterint; ut omnia evincunt, quæ ad libertatem hominis sub gratia ac liberam voluntatis cooperationis documentis luculenter quod sibi proposuit ostendit. Qui præterea, ibidem art. II et VII, productis pariter documentis ostendit Paschasium Quenellum manum admovisse ad *Historiam de auxiliis* P. Serry emendandam et corrigendam, eodemque Serry probante, non pauca eaque falsa ex suo adjecisse.

(1) Cfr. Lessius, *De gratia effic.* cap. 2 et seqq. præsertim cap. 9; Suarez, *De divina grat.* part. II, lib. V, a cap. 9 ad cap. 24; Tricassin. op. cit. p. III, sect. I et II, § I et seqq. Bastida apud Meyer, *Hist. contror. de auxiliis*, lib. VI, cap. 15.

(2) Cfr. Liv. Meyer, diss. cit. *De mente Conc. Trid.* cap. 8, *De sensu composito et diviso Calvini et aliorum*; quæ extat vol. II *Hist. Contr. de auxiliis vindicata*. Cfr. etiam Car. du Plessis d'Argentré, op. mox citando, cap. 4, *De sensu composito et diviso*, tum cap. 5.

nem adstruendam adversus hæreticos adduci solent.

S. Augustinus nominatim semper confugit ad Dei præscientiam, ad hoc ut gratiæ efficaciam eum ejus infallibilitate componat. Perperam igitur a nonnullis apologia doctrinæ S. Augustini prius intexitur, prout præstiterat Jansenius, pro certo sumentibus totum pro se Augustinum esse (1).

S. Thomas tantum abest, ut huic systemati faveat ut potius rejiciat veluti humanæ libertati adversans. Sic enim loquitur S. Doctor in p. 2, dist. 28, q. 1, a. 4: *Non esset homo liberi arbitrii, nisi ad eum determinatio sui operis pertineret*; et ibid. dist. 28, q. 1, a. 1, ad 3, modum declarans, quo Deus eum causis liberis concurrit, scribit: *In libero autem arbitrio hoc modo agit, ut virtutem agendi sibi ministret, et ipso operante liberum arbitrium agat; sed tamen determinatio actionis et finis in potestate liberi arbitrii constituitur*; et alibi passim (2). Ad adductum vero textum alios que ejusmodi reponunt, S. Thomam tantummodo loqui de virtute, quam Deus intellectuali naturæ tribuit se inclinandi, quam utique Angeli conferre non possunt; vel loqui de cooperatione divina, seu concursu simultaneo juxta veteris philosophiæ placita (3), ut constat tum ex omnibus principiis simul collatis, tum ex omnium ferme antiquorum scholasticorum, præsertim vero Thomistarum interpretatione, usque ad Bannezium prædeterminationum physicarum, ut præfertur, auctorem (4). Sic enim intellexerunt S. Thomam Cajetanus, Conradus, Capreolus, Sonecinus, aliique passim (5). Sane ceteris omissis, Cajetanus in p. 1, q. 19, a. 8, solvens primum argumentum Scoti, scribit hanc propositionem: *Causa secunda movet seu agit in quantum mota a prima*, non posse intelligi de motione prævia propriæ actioni causæ secundæ: *Non enim, inquit, causa secunda movet ob hoc præcise, quia movetur, sed etiam ex virtute propria*. Hinc est, quod nusquam S. Thomas nominet prædeterminationem,

(1) Cfr. ejusdem Liv. Meyer dissert. *De mente S. Augustini circa gratiam physice prædeterminantem*, quæ est n. III, ibid. Cfr. item Tricassin. op. cit. *De indifferenti*, etc. tota p. II et p. III; Deschamps, lib. III, Pet. II, *De S. Augustini auctoritate*, cap. I et seqq.

(2) Cfr. Suarez loc. cit. nec non *Commentarium historicum de prædestinat.* ad gloriam Caroli du Plessis d'Argentré, socii Sorbonici et Doctoris; *De prædeterminatione physica*, cap. 2; *Vera sententia S. Thomæ de motione Dei ad operationem naturæ create requisita*; et cap. 5, *animadversiones in librum Antonii Massoulié, de divina motione et libertate create*.

(3) Cfr. Fortunat. a Brixia, *Philosophia mentis*, tom. II, *Metaphys.* p. III, sect. III, n. 60 et seqq. Hinc etiam Gonetus loc. cit. progreditur ex principiis philosophicis de natura libertatis humanæ, ut evincat libertatem hinc consistere cum decreto determinante. Sic etiam Thomas de Lemos, aliique passim. Ex philosophia applicatum fuit hoc principium etiam efficaciam gratiæ in Theologia. Ex his liquet totam questionem hanc philosophicam potius quam theologicam esse, seu potius fuisse. Hæc enim vix a recentiori philosophia eliminata non sunt.

(4) Cfr. *Hist. Congr. de auxiliis*, P. Liv. Meyer, tom. I, lib. II, cap. I.

(5) Lessius op. cit. cap. 5, n. 7 et seqq. et cap. 8, n. 16, seqq.

nec ullum de gratia peculiare systema confece-
rit (1).

Dum vero Ecclesia a Deo postulat, ut ipse rebelles
ad se *compellat* voluntates, poscit, ut id efficiat per
gratias, quas ipse noverit liberum assensum a nobis
obtenturas, coherentes ad fidem, quam ipsa profitetur
de libera nostrae voluntatis cooperatione cum gratia
sua, quacumque demum ratione propositum sibi effe-
ctum obtineat (2).

Facillime denique sibi videntur expedire se posse
ab argumentis prolatis, petitis nempe a dominio Dei
super creaturas. Quia si haec ratio valeret, multo
magis admittenda essent placita Calvinianorum et
Jansenistarum; cum in istorum hypothesi magis elu-
ceat ejusmodi dominium, et vel ipsa liberi arbitrii ac
indifferentiae nomina eliminentur, quod nemo tamen
prudens admittet. Ceterum non minus solliciti esse
debemus de extollendo Dei dominio, quam de sarta
tectaque sub ipso tuenda hominis libertate; quam de
fide est integram in homine sub gratia perseverare.
Falsam praeterea asserunt esse humilitatem, quae
non consistat in veritate; eo magis quod et Novatores
hanc humilitatem praetexerint ad suos errores
circa gratiam propinandos. Verba demum S. Pauli:
Quid habes, etc. in quocumque systemate catholico
verissima sunt, cum omnes profiteantur cum Ec-
clesiae doctrina, nullum opus salutare neque ope-
ris salutaris initium haberi aut concipi posse absque
subsidio gratiae praevientis et excitantis.

§ II. Systema Augustinianensium.

Augustinianenses gratiae efficaciam explicant per
delectationem caelestem; quae si fulgens et ardens
fuerit, *victoria* seu *efficax* censetur, sin remissa, *suf-
ficiens* tantum habere debet. Sedulo autem adnotant,
se in eo differre a Jansenianis, quod isti velint vi-
ctricem gratiam inducere *necessitatem*, contra vero
ipsi illam *infallibilem* quidem, at *non necessarium*
effectum gignere asserunt.

Ast moraliterne an physice delectatio istiusmodi
agit in hominem, ejusque obtinet consensum? Phy-
sice reponunt, saltem recentiores, si sermo sit de
statu naturae lapsae; moraliter autem, si de statu na-
turae integre; adeo ut in praesenti naturae statu una
cum Thomistis admittant necessitatem physice pra-

(1) Cfr. Meyer, op. cit. lib. vi, cap. 17.

(2) Cfr. Dechamps, *De haeresi Jansen*. lib. iii, cap. 7 et seq. ubi hoc idem argumentum ab orationibus
petitum et objectum a Calvino et Jansenio dissolvit.
Cfr. etiam Daniel, *Recueil de divers ouvrages philoso-
phiques et theologiques*, Paris, 1724, tom. ii, *Traité
theologique touchant l'efficacité de la Grâce*, praesertim
vero *Seconde partie, où l'on répond au livre du P. Ser-
ry*, intitulé: *Schola Thomistica vindicata*. Vid. etiam
ibid. *Lettre du P. Daniel au R. P. Antonin Cloche*, et
Réponse au R. P. Serry, una cum tribus aliis epistolis
ad eundem datis. Cfr. etiam *Instruction pastorale de
Monsieur l'archevêque de Cambrai* (Fénelon), Cam-
brai, 1714, seconde partie, *Qui explique les princi-
paux ouvrages de S. Augustin sur la grâce, l'abus que
les Jansénistes en font, et l'opposition de leur doctrine
à celle des Thomistes*. Lettre xii, *Sur la prémotion des
Thomistes*.

determinationis, in statu autem naturae integre cum
Congruistis illius necessitatem rejiciant.

Iisdem propterea argumentis pugnant, quibus pu-
gnant Thomistae ad physicam hanc praedeterminatio-
nem adstruendam in praesenti hominis conditione, et
iisdem quibus Congruistae ad eandem rejiciendam, cum
quaestionem instituunt de statu naturae innocentis.
His adjiciunt illa omnia testimonia, quae in causa
suae subsidium adducit Jansenius, ut constituent re-
lative victricem delectationem, qua gratia obtinet
consensum; cum eo tamen temperamento, quod
modo indicavimus. Quocirca iisdem rationum mo-
mentis impugnatur systema istud, quibus Thomistae
et Congruistae se se mutuo aggrediuntur, et quibus
theologi omnes nituntur evertere fundamentum Jan-
seniani systematis. Supervacaneum proinde est in
medium singillatim adducere argumenta adversae
partis theologorum (1).

§ 3. Systema Congruistarum.

Congruistae, rejecta quavis physica praedetermina-
tione, nullam admittunt gratiam *a se efficacem*, quae
nempe natura sua includat actum, ad quem datur,
ac efficiat ipsum voluntatis flexum; nullum idecirco
agnoscunt essentielle discrimen seu, ut vocant, *enti-
tatis* inter gratiam efficacem et sufficientem. Quare
in horum systemate omnis gratia, quantum ex se est,
et intrinseca ac propria virtute praebet in *actu primo*,
ut praefertur, seu in potentia veram, proximam et
expeditam, relate ad circumstantias in quibus homo
versatur, agendi facultatem. Hac propterea homo
gratia instructus, si per liberum arbitrium se deter-
minat ad bonum volendum et amplectendum, haec
ipsa gratia fit efficacis, cum per ipsum una cum auxi-
lio cooperante reducatur *ad actum secundum*, ut vo-
cant, seu ad effectum: si vero eidem resistat ac
reluctetur, ita ut culpa sua eam inefficacem reddat,
sufficiens manet et absque effectu.

Licet porro in horum systemate actus essentialiter
non includatur in gratia ipsa, sed eidem extrinsecus
sit, utpote proprius voluntatis a gratia praevientae et
adjutae, non omnis tamen gratia aequalis est; sed
alia est alia fortior, alia alia in se vividior. Quoties
proinde Deus constituit quempiam absolute conver-
tere, illam gratiam eidem impertitur, cui per pra-
scientiam suam novit, cum infallibiliter et libere
consensurum. *Infallibiliter* quidem, alioquin Deus in
scientia sua falleretur: *libere*, quia, cum haec infal-
libilis cognitio actus futuri, consequens logice seu
ordine sit ad liberam praeviam hominis electionem
sub tali gratia, nulla exurgit ejusmodi assensus ne-
cessitas nisi hypothetica. Ex his constat, juxta hoc
systema gratiae efficaciam infallibilem a duobus exur-
gere, et a virtute nimirum *intrinseca* ipsius gratiae

(1) Cfr. Card. Noris. *Opp. edit. Veron.* tom. i,
continens sacra, et tom. ii, *dissert. v. Janseniani
erroris calumnia sublata*, etc. Beilelli, *Mens Augustini
de modo reparationis humanae naturae post lapsum*,
vol. ii in 4, Rom. 1757; Berti, *De theologicis disci-
plinis*, tom. iii, *De gratia*, cap. 20 et seqq.

tanquam a principio activo, et a scientia Dei tanquam
a principio directivo.

Hac ratione concludunt qui huic sententiae adstipu-
lantur, sarta tecta dogmata fidei catholicae habentur de
gratuitate et necessitate gratiae adversus Pelagianos ac
Semipelagianos, ac de libertate hominis sub gratiae mo-
tione adversus Novatores et Jansenistas; mira denique
elucet gratiae efficacis et liberi hominis consensus con-
cordia (1).

Consonam vero esse hanc doctrinam Sacris Lit-
teris, illa omnia testimonia evincunt, quae liberam
hominis cooperationem supponunt ac praedicant ex.
gr. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis et
spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei*
(II Cor. VII, 1); *Convertimini ad me* (Is. XLV, 22;
Jerem. XXXV, 15; Zachar. I, 5); *Sic currite ut com-
prehendatis* (I Cor. IX, 24); *Dei adjutores sumus* (ib.
III, 9); *Cum timore et tremore salutem vestram opera-
mini* (Philipp. II, 12), aliaque ejusmodi prope innum-
mera. Item testimonia illa, in quibus aperte dicitur,
non ex defectu gratiae, sed ex sola hominum malitia
inefficacia Dei auxilia extitisse, ex. gr. Is. V, 4:
*Quid est quod debui ultra facere vineae meae, et non
feci ei? An quod expectavi, ut faceret uvae, et fecit la-
bruscas?* Matth. XXIII, 57: *Quoties volui congregare
filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos
suos sub alas, et noluit?* et similia. Jam vero quor-
sum haec omnia, si ad agendum aliquid praeterea re-
quireretur, quod non esset in hominis potestate,
cujusmodi est auxilium praedeterminans? Quid si
Deus decrevisset, illud non praebere, prout illis om-
nibus non praebuit? Sed potissimum urgent, quod
legitur, Matth. XI, 21: *Vae tibi, Corozain, vae tibi.
Bethsaida; quia, si in Tyro et Sidone factae essent vir-
tutes, quae factae sunt in vobis, olim in cilicio et cinere
penitentiam egissent.* Ex quibus verbis liquet, eam-
dem gratiam futuram fuisse efficacem apud Tyrios
Sidoniosque, quae inefficax fuit apud eives Corozain
et Bethsaidae; alioquin Christus frustra, imo injuste
prorsus eos objurgasset, quia id non praestiterunt,
quod in eorum potestate non erat ut facerent.

Nec aliud, pergunt, docuit S. Augustinus, qui
physicam praedeterminantem motionem repellit, ut
vidimus, ac omnipotentiam et scientiam Dei semper
conjungit, ut gratiae efficaciam seu infallibilem ejus
effectum amice cum libertate consociet in eo, quem
decevit Deus absolute convertere. Hinc usitata ejus
loquendi ratio de *vocatione congrua*, dum de ejus-
modi gratia disserit (2). Ac demum luculenter affir-
mat, cum eadem gratia alium converti, alium vero
non item ex voluntatis defectu: *Noluit Esau*, inquit,
*et non cucurrit; sed et si voluisset, cucurrisset, Dei ad-
futurio pervenisset, qui ei etiam currere et velle vocando
praestaret, nisi vocatione contempta reprobus fieret* (3).
Id ipsum scribit de Tyriis et Sidoniis, qui, etiam

(1) Cfr. Bellarm. lib. i, *De grat. et lib. arb.* cap. 12.
(2) Cfr. Tricass. *De indifferenti*, etc. part. ii
sect. LIV.

(3) *Ad Simplic.* lib. i, quest. ii, n. 10.

credere potuerunt: si mira illa Christi signa viderent (1).

Angelicus Doctor et ipse pro certo ac explorato
assumit, ex hominum cooperatione fieri, ut eadem
gratia praevienti et adjuti alii aliis magis proficiant.
Decretoria plane sunt ejus verba, 5 p. q. 69, a. 8
ad 2: *Quia, inquit, etiam si aequalem gratiam* (duo)
*percipiant, non aequaliter ea utuntur, sed unus studiosius
in ea proficit, alius per negligentiam gratiae Dei deest.*
Eadem alibi passim inculcat (2).

Tandem ut hi theologi calumnias depellant, qui-
bus potissimum Jansenistae contendunt hanc doctri-
nam obscurare, animadvertunt, licet quandoque
natura sua seu ratione *doni* una eademque sit gratia,
qua alius convertitur, alius vero non convertitur,
non unam tamen eandemque esse ratione *beneficii*;
sive quia datur ut praevisa efficacis alius potius quam
alteri; sive quia una est intensior ac vividior altera;
sive quia confertur in iis circumstantiis, in quibus
praevidetur certus et infallibilis futurus assensus.
Hac ratione, inquit, in tuto est supremum Dei do-
minium in creaturas et gratuita ejus vocatio, dum ex
beneplacito suo fortiter simul ac suaviter obtinet ef-
fectum, quem intendit et in quo intendit, dumque in-
tegris libertatis juribus humanam voluntatem omni-
potentissima virtute sua inlectit. Qui autem conver-
titur tali gratia adjutus, quae saltem ratione *beneficii*
altera gratia potior est, nihil habet in quo gloriari
possit; numquam siquidem conversus fuisset, nisi
gratia, et tali gratia esset a Deo praevientis; nec
propterea seipsum ab alio discernit virtute sua,
quem idecirco jure compellere Apostolus potest:
Quid habes quod non accepisti? etc. Qui vero non
convertitur, sed vocationi divinae resistit, cum omnia
per ejusmodi gratiam consecutus fuerit, quibus
expedit ac proxime obsequi potuisset, sibi soli
imputare debet, si eidem non obtemperavit. Ex quo
et illud profluit, nonnisi summa injuria *versatilem*
ejusmodi gratiam posse vocari; *versatile* enim illud
censeri debet, quod in utramque partem flectitur,
hoc autem in gratia contingere nequit; si enim homo
eidem pareat, illa obtinet suum effectum; quod si ei
resistat eamque respuat, caret effectu suo, neque
enim ad peccandum gratia opus est. Alioquin, si
versatilis nuncupanda esset gratia, cui homo relu-
ctari potest et obsistere malitia sua, versatilis esset
dicenda gratia, qualis a Tridentina Synodo asserta
ac definita est adversus Novatores, cui scilicet homo
semper resistere potest, quod tamen nemo Catho-
licus dicet; versatilem gratiam consecutus essent Ju-
daeii illi, quos S. Stephanus arguit, quod semper
Spiritus Sancto resisterint. Adeo verum est, aiunt, in
disputationis aestu minus considerate verba pro-

(1) Lib. *De dono persever.* c. 14, n. 55.

(2) Vid. Daniel, *Lettres au R. Père Alexandre*, in
op. cit. praesertim lettre x. Vid. pariter Franc. Xa-
ver. Mannhart, S. J. *De ingenua indole gratiae effi-
cacis* Dissertatio, quae extat in *Thesauris Zachariae*
tom. v.

ferri! Quod demum ab ipsis Jansenistis adducitur ex actis congregationis *De auxiliis* de Constitutione jamjam imminente, qua systema istud foret damnationi subjiciendum, ab ejusdem patrocinatoribus tanquam fabula respuitur, utpote erutum ex actis a Pegna, Coronello et Lemosio conscriptis, quibus nullam habendam fidem esse solemniter Decreto Innocentius X, die 25 aprilis 1654, edixit (1).

Et hæc quidem in suæ causæ patrocinium Congruistæ. Ceterum adversæ partis Theologi non pauca excipiunt; ac potissimum, quod gratia versatilis foret in ejusmodi systemate; quod adversentur eidem quæ Scripturæ et Patres de gratiæ virtute ac efficacia prædicant; quod eadem oriatur ex eo incommoda quibus isti contrariam sententiam impetunt; quia, si gratia, quæ confertur illi qui convertitur, saltem ratione beneficii major aut uberius sit ea, quæ tribuitur illi qui non convertitur, nulla est causa, quare isti objurgari possit, quod se

(1) En verba Decreti: *Ceterum, cum tam Romæ quam alibi circumferantur quedam Acta manuscripta, et forsitan typis excusa, congregationum habitantium coram sel. rec. Clemente VIII et Paulo V super questione De auxiliis divinæ gratiæ, tam sub nomine Francisci Pegnæ, olim Rotæ Romanæ decani, quam F. Thomæ de Lemos, Ord. Præd. aliorumque Prælatorum et Theologorum, qui, ut asseritur, prædictis interfuerunt congregationibus, nec non quoddam autographum seu exemplar assertæ Constitutionis ejusdem Pauli V super definitione prædictæ questionis de Auxiliis ac damnationis sententiæ seu sententiarum Ludovici Molinæ Soc. Jesu, eadem Sanctitas sua præsentem hoc suo decreto declarat ac decernit, prædictis assertis actis, tam pro sententiâ FF. Ordinis S. Dominici quam Ludovici Molinæ aliorumque Soc. Jesu Religiosorum et autographo sive exemplari prædictæ assertæ constitutionis Pauli V nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte seu a quocumque alio allegari posse vel debere; sed super questione prædicta observanda esse decreta Pauli V et Urbani VIII suorum prædecessorum. His non deterritis Jansenista Grégoire in *Histoire des sectes religieuses*, Paris 1828, tom. II, chap. XXI, pag. 504, scribere non erubuit: *Sa condamnation (doctrinæ Molinæ) était sur le point d'être prononcée par Clément VIII, quand ce pape mourut subitement. Sous Paul V, son successeur, la bulle de condamnation était rédigée; mais les Jésuites lui avaient rendu un service important dans des circonstances épineuses, leur crédit en empêcha la publication. Bene tamen Comes de Maistre, in op. de l'Eglise Gallicane, edit. de Lyon, tom. I, liv. I, chap. IX, De Molina ejusque systemate hæc habet: Un homme de génie, auteur d'un système, à la fois philosophique et consolant, sur le dogme redoutable qui a tant fatigué l'esprit humain, système qui n'a jamais été condamné et qui ne le sera jamais; car tout système publiquement enseigné dans l'Eglise catholique pendant trois siècles, sans avoir été condamné, ne peut être supposé condamnable; système qui présente après tout le plus heureux effort qui ait été fait par la philosophie chrétienne pour accorder ensemble, suivant les forces de notre faible intelligence res cüm dissociabiles, libertatem et principatum. Atque in nota (5) subdit: On sait que l'esprit de parti, qui ne rougit de rien, est allé jusqu'à fabriquer une bulle qui anathématise ce système. Observons que ces rebelles, qui bravent les décrets du saint siège, les croient cependant d'un tel poids dans leurs consciences, qu'on les verra descendre jusqu'au rôle de faussaire pour se procurer cet avantage contre leurs adversaires. Ainsi bravant l'autorité, ils la confessent.**

non converterit; aliaque ejusmodi opponunt, quæ longum esset recensere (1).

Interim ex his nos concludimus, longe præstare quæstionem hanc satis obscuram, quæque suis difficultatibus in quovis systemate non caret, omnino deserere; cum impossibile videatur posse eidem quæstioni affundi uberiores lucem post tot disceptiones, quæ tanta animorum contentione hinc inde agitatae sunt. Juerit propterea, his dimissis, prosteri cum Ecclesia Catholica, gratiam efficacem libertati humanæ haudquaquam adversari, cum ei semper possit homo resistere, secus ac doceant Novatores et Jansenistæ ab Ecclesia idcirco proscripi. Circa rationem autem, qua gratiæ efficacia et hominis libertas simul amice consistant, nostrum non est curiosius investigare, quæ investigatio forte non fieret absque gratiæ illius amittendæ periculo, pro qua contenditur. Cum vero hæc ipsa Ecclesia nihil circa hanc rationem definiat, poterit quisque ei sententiæ tuto adherere, quam viderit melius professe ad Novatorum et Jansenistarum difficultates repellendas (2). Ita fiet, ut Catholici omnes acriori inter sese fodere conjuncti, unius labii ac cordis effecti, consociatis quodammodo viribus et animis, felicius præliari possint prælia Domini adversus tot fidei infensissimos hostes, qui in dies insurgunt ad evertendam, si fieri posset, Ecclesiam, quam *Deus acquisivit sanguine suo*.

Sane tum Thomistæ longe absunt ab omni Calvinianismi suspicione, tum Augustinianenses a Jansenianismo, tum denique Congruistæ a Semipelagianismo; alioquin, si ejusmodi labe ipsorum systemata infecta essent, Ecclesia profecto non solum eos non commendaret, sed procul a se abjiceret. Porro Romani Pontifices non semel eos, eorumque doctrinam ac labores laudibus extulerunt. Satis sit inter cetera documenta, quæ in hujus rei confirmationem adduci possent, asserere verba Constitutionis quam edidit Clemens XII die 2 oct. 1753, quibus hactenus dicta mirifice comprobantur. In ea igitur Constitutione, quæ incipit: *Apostolicæ providentiæ*, præmissa mentione Constitutionis *Unigenitus*, ita pergit R. Pontifex: *Nos paternam quoque sollicitudine inhærentes magnopere dolemus, tenebras a dissensionis filii effusas nondum ex quorundam mentibus satis esse discussas.*

(1) Videri possunt apud auctores citati pro utraque sententiâ.

(2) Hinc Albertini, Ord. Præd. *De grat. Aroasi* XIV, n. 15 et 16: *Quamquam, inquit, infortunatus (satenendum tandem candide) congregationum De auxiliis exitus satis rem conficit, nihil scilicet in acerrimis illis disputationibus de fide, totum de adiaphoribus... Ita me sentire volunt et reverentia erga indenmatos theologos, et pietas adversus Ecclesiam, quæ singulos dicta sua propugnare libere sinit, et perspicuæ veritatis amor, qui theologo maxime cordi esse debet, et Jansenistarum potissimum mala mens, ut videant, nihil de veteri Ecclesiæ fide apud nos immutatum, nec Apostolicam Sedem semipelagianam hæresim fovere, sed scholasticas opiniones pati, quæ, si rite expendantur, omnes ex æquo et gratiæ necessitate ac vim, et arbitrii nostri jura (hoc Jansenianis maxime displicet) rite custodiunt et feliciter explicant.*

sed plerosque etiam intolerabili pertinacia contendere, censura laudatæ Institutionis doctrinam S. Augustini et Thomæ de divinæ gratiæ efficacia esse perstrictam. Ut igitur nullas charitatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, universis et singulis Christi fidelibus... in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus et sub canonicis pœnis mandamus, ne disputantes aut docentes, sive in scholis, sive in concionibus, sive scriptis, editis, sive aliter, propositiones defendant aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, aut promovere possint. Mentem tamen eorumdem prædecessorum perspectam habentes, nolumus aut per nostras aut per ipsorum laudes Thomisticæ scholæ delatas, quas iterato nostro iudicio comprobamus et confirmamus, quidpiam detractum ceteris catholicis scholis, diversa ab eadem in explicanda divinæ gratiæ efficacia sentientibus, quorum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara sunt merita, quominus sententiâ ea de re tueri pergant, quæ hactenus palam et libere ubique etiam in hujus ævæ Urbis luce docuerunt et propugnaverunt... Pacem siquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Ecclesiæ filios fovere et comunire debemus, et curamus, ut, conjunctis diversarum licet scholarum studiis, firmiter sit adversus erroris insidias præsidium.

ARTICULUS III. — De gratia sufficienti.

Gratia sufficiens ex omnium Catholicorum sensu ea est, quæ homini vires præbet veras ac perfecte completas, et quidem relate ad præsentem ejus circumstantias, ad opus bonum eliciendum. Dispesci solet in proxime ac remote sufficientem. Prior est ea, quæ potentiam seu facultatem ad agendum immediate conferit; posterior vero, quæ non nisi mediante oratione, elemosyna, etc. ejusmodi facultatem suppeditat. Juxta notissima S. Augustini verba, a Tridentino Concilio usurpata, *Deus impossibilia non jubet; sed jubendo monet, et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis* (1). Ideo autem sufficiens dicitur, quia ad discrimen efficacis effectum non sortitur, ad quem datur, ex humanæ voluntatis resistentia, seu ex hominis culpa. Præter Novatores, nullam admittendam esse gratiam sufficientem, Jansenistæ docent, ut superius diximus, etsi verbis ad fallendum compositis utantur. Dum enim gratiam parvam commendant, quam sufficientem etiam interdum vocant, non significant nisi gratiam sufficientem, quæ talis sit, ut loquantur, absolute, non autem relative ad subjecti circumstantias; ac propterea sufficientem nomine admittunt, reipsa tollunt (2). Ad hunc propterea eliminandum errorem, sit

(1) Sess. VI, cap. 11.

(2) Cfr. Dechamps, qui *Hæres. Jans.* lib. I, disp. VIII, *De gratia sufficienti*, cap. 1, ostendit, Jansenium omnem gratiam sufficientem rejecisse. Sane Jansenius inscribit cap. 3 libri 3 *De gratia Salvat. Quam monstrosa sit gratia sufficiens*. Cap. 2 ostendit ibid. Dechamps, hanc doctrinam Jansenium deprompsisse a recentioribus hæreticis. Cap. 5 evincit argumenta, quibus Jansenius probare nititur, nullam

PROPOSITIO. — *Datur in præsentem statu gratia mere et vere sufficiens, quæ homini completam et relative ad præsentem ejus circumstantias expeditam ad actus bonos eliciendos facultatem tribuit, quæ inutilis rediditur ex humanæ voluntatis resistentia.*

Diximus in præsentem statu, nempe naturæ corruptæ, dari gratiam mere ac vere sufficientem; siquidem fatentur Jansenistæ, tum angelis tum homini innocenti ejusmodi gratiam collatam fuisse (1). Dum vero de hac gratia loquimur, sub ejus nomine vel proxime vel remote sufficientem significamus. Quod etiam intelligi volumus de iis, de quibus postea disseremus.

Hæc autem propositio de fide est, prout constat ex contradictoriis propositionibus tanquam hæreticis in sensu Jansenii damnatis, quarum prior est: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus et conantibus, secundum præsentem quæ habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiunt*. Sed gratia, qua possibilia fiunt divina mandata, nec tamen observantur a justis, est gratia mere et vere sufficiens; ergo de fide est dari in præsentem statu talem gratiam. Altera Jansenii propositio est: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*. De fide proinde est, dari gratiam in præsentem statu cui resistitur; talis est autem gratia mere ac vere sufficiens; ergo.

Jure porro meritoque ut hæreticas damnatas fuisse duas has Jansenii propositiones, darique propterea in præsentem statu gratias mere ac vere sufficientes, sic in primis ex Scripturis ostendimus. Is. V. ita Deus loquitur: *Judicate inter me et vineam meam: Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas? Christus, Math. XXIII, 37, ita Jerusalem increpabat: Jerusalem, Jerusalem... Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluiti. Stephanus demum Judæorum*

hoc in statu gratiam effectu suo carere, ex hæreticis descripta esse. Interdum tamen tam Jansenius quam ejus assectæ gratiam parvam ab ipsis admissam non dedignantur vocare sufficientem, non quatenus reipsa sufficiat ad agendum, sed tantum ad Jansenianos juendos ab armis adversariorum; atque, ut nonnulli inter ipsos loquuntur, quamvis per summam injuriam, vocant gratiam sufficientem in sensu Thomistico. Quapropter quidam professores Duacenses scribebant ad Arnaldum: *Gratia sufficiens Thomistarum est veluti nebula, in cuius sinu mysteria gratiæ obvolvuntur. Si illa non sufficit ad agendum, sufficit ad nos tuendos ab armis adversariorum*. Et D. de Ligny, Epist. V. Augusti scripta anno 1690: *Necesse est, inquit, uti voce gratiæ sufficientis in sensu thomistico, ad illius Societatis effugiendum impetum, quæ nescit parcere*. En ipsius verba: *Je suis persuadé que la grâce suffisante des Thomistes est une sottise; cependant il me semble, comme vous l'enseignes vous-même (scilicet Arnaldus ad quem scribit), qu'il est nécessaire de se servir de ce mot de grâce suffisante au sens des Thomistes, pour éviter la persécution de la société vindicative*. Cfr. *Le véritable esprit des nouveaux disciples de S. Augustin*, Bruxelles 1706, tom. I, ix lettre, pag. 228 et seqq. ubi plura alia documenta ejusmodi inveniuntur. Cfr. etiam *Lettre VIII du R. P. Daniel au R. P. Alexandre*.

(1) Cfr. Tricassin. *De indifferenti*, etc. part. II, sect. LIII.